

Oklejanka autorstwa Beaty Pasińskiej. 2023. Fot. Jakub Affelski.

Oklejanki autorstwa Haliny Witkowskiej. 2023. Fot. Jakub Affelski.

Oklejanka autorstwa Kazimiery Witkowskiej. Lemany 2023. Fot. Jakub Affelski.

Bibliografia

Brzezińska A.W., Słojkowska-Affelska S., *Współczesna twórczość ludowa Puszczy Białej*, w: Pułtusk. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu, t. VII (2007), s. 273–297.

Czerwiński T., *Puszcza Biała i jej twórczość*, Sierpc 1995.

Gorczyńska A., *Z szumu sosen Puszczy Białej*, Pułtusk 2008.

Kielak B., *Zwyczaje doroczne Puszczy Białej*, „Rocznik Mazowiecki”, t. 15, 2003.

Kraczoń K., *Pisanki*, Lublin 2017.

Lolo R., *Puszcza Biała. Krótki zarys dziejów*, w: *Puszcza Biała. Przyroda, krajobraz, historia*, Pułtusk – Wyszków – Ostrów Mazowiecka, 2012.

Modzelewska W., *Materiały o kulturze i sztuce ludowej Polski*, Toruń 2022.

Słojkowska-Affelska S., Marian Pokropek (red.), *Wędrówki po Puszczy Białej*, Pułtusk 2014.

Ścibor Marchocka M., *Tradycja Mazowska: Powiat Pułtusk. Przewodnik subiektywny*, Warszawa 2007.

Żywirska M., *Puszcza Biała. Jej dzieje i kultura*, Warszawa 1973.

Tradycyjna święconka z Puszczy Białej. Sadykierz 2023 r. Fot. Robert A. Dul.

Tekst: Sylwia Słojkowska-Affelska

Skład: Kamil Dąbrowski

Fotografie: Marian Pokropek, Robert Dul, Sylwia Słojkowska-Affelska, Jakub Affelski, Marcin Pietrusza

Realizacja projektu:

Stowarzyszenie „Puszcza Biała - Moja Mała Ojczyzna”, 2023

Współpraca:

Muzeum Regionalne w Pułtusku

© Stowarzyszenie „Puszcza Biała - Moja Mała Ojczyzna”, 2023

ISBN 978-83-966256-2-5

Zadanie publiczne pn. „Oklejanka kurpiowska z Puszczy Białej – wpis na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego” dofinansowanego ze środków z budżetu Województwa Mazowieckiego.

Mazowsze.
serce Polski

Mazowsze >> dla organizacji pozarządowych >

Stowarzyszenie
„Puszcza Biała
- Moja Mała Ojczyzna”

MUZEUM
REGIONALNE
W PUŁTUSKU

Sylwia Słojkowska-Affelska

OKLEJANKI KURPIOWSKIE Z PUSZCZY BIAŁEJ

KURPIOWSKA PUSZCZA BIAŁA

Kurpiowska Puszcza Biała leży w widłach Bugu i Narwi. Jej tereny od wczesnego średniowiecza aż do 1795 r. należały do biskupów płockich, którzy prowadzili planowe akcje osiedleńcze, dbali o rozwój gospodarki puszczańskiej i byli fundatorami wielu miast i wsi w regionie. Obszar ten nazywano także Biskupszczyzną lub Puszcza Biskupią, niekiedy Puszcza Południową. Powszechnie używana nazwa Puszcza Biała pojawia się w literaturze etnograficznej na początku XX wieku. Pochodzić może od podmokłych polanek określanych były bielami, lub od występujących na tym terenie piasków i wydm z ubogą roślinnością. Na Kurpiach określano tak również bagna i tereny podmokłe gęsto porośnięte wetnianką – rośliną, która kwitnąc pokrywa łąki białym płaszczem. Tereny znajdujące się w okolicach Pułtuska ze względu na urodzajne ziemie zamienione zostały na pola uprawne. Wschodnia część kontynuowała profil puszczański. Taki podział regionu, ze względu na różne warunki glebowe oraz odmienne modele gospodarowania, wpłynął na wyodrębnienie się dwóch grup kulturowych: puszczańskiej (ostrowsko-wyszowskiej) i rolnej (pułtuskiej).

Ludność napływała tutaj od wczesnego średniowiecza, głównie z południowego i zachodniego Mazowsza. Od XIII do XVIII wieku biskupi płocki prowadzili akcje osiedleńcze na tych terenach, nasilające się w okresach wyludnień spowodowanych licznymi najazdami Litwinów, Jaćwingów, Prusów i plemion ruskich. Wsie pustoszone były także przez liczne epidemie i wojny, szczególnie w XVII i XVIII wieku. Wyludnienie puszczy po potopie szwedzkim zmusiło biskupów do sprowadzenia na te tereny nowych osadników, którzy obeznani byli z gospodarką leśną, m.in. bartników, smolarzy, strzelców, wypalaczy potażu i krudowników łąk. Nowym przybywców z Puszczy Zielonej gwarantowano takie same prawa i przywileje, jakimi cieszyli się w dobrach królewskich. Napływ ludności niemieckiej i żydowskiej, a przede wszystkim przybycie w XVIII w. ponad 300 osadników z Puszczy Zielonej, nie zdominowały grupy rdzennej, ale zmieniły strukturę społeczno-gospodarczą regionu. Dzięki uprzywilejowanym i wolnym ludziom na teren puszczy przeniknęły nowe wzorce kultury, a rdzenni mieszkańcy przejmowali wybrane i wartościowe dla siebie elementy, budując własną odrębność – Kurpi Puszczy Białej.

Dom szerokofrontowy z gankiem o konstrukcji zrębowej. Sadykierz 1967 r. Fot. Marian Pokropek. Muzeum Regionalne w Pułtusku. Licencja nr 18/2015.

Kobieta w tradycyjnym, odświętnym stroju kurpiowskim z chustką wiązaną „na okrągło”. Sadykierz 1967 r. Fot. Marian Pokropek. Muzeum Regionalne w Pułtusku. Licencja nr 18/2015.